

АЛЕКСАНДАР МЛАДЕНОВИЋ
(Београд)

МЛАДИ ЈОВАН СТЕЈИЋ — О СРПСКОМ КЊИЖЕВНОМ ЈЕЗИКУ И ПИСМУ НА ПОЧЕТКУ СВОГ СПИСАТЕЉСКОГ РАДА

У овом раду износе се погледи на српску азбуку и српски књижевни језик познатог писца Јована Стејића, изнесени 1826. године. Овим својим идејама Стејић је остао веран и током свог каснијег плодног списатељског рада, чиме је допринео и самој стабилизацији српског књижевног језика у времену до краја прве половине XIX века.

За Јована Стејића (Стари Арад 1803 — Београд 1853) Павле Ивић каже да заједно са Јованом Хацићем (Милошем Светићем), Георгијем Магарашевићем, Јованом Стеријом Поповићем, Симом Милутиновићем Сарајлијом и Јованом Пачићем, припада првом поколењу „писаца које се у целини определило за књижевни језик на основици народног. Таквом усмерењу свакако су допринели списи Вука Караџића, али они су могли само убрзати процес, чији су корени дубљи, а почеци старији од Вукове појаве у књижевности“ (Ивић 1998, 194). Ради се о процесу србизирања, понародњавања (највише у духу шумадијско-војвођанског дијалекта) славеносрпског књижевног језика, што се остваривало у једном сталном, континуираном току развитака, и то још од времена Захарије Орфелина, Јована Рајића и Василија Дамјановића, почев, дакле, негде од 50-60-их година XVIII века. Тај процес се наставио и у првој половини XIX столећа, а био је убрзан појавом Вука Караџића (од 1814. а поготово од 1818. године), и његових дела, како каже П. Ивић, односно његових захтева за реформом српског књижевног језика, писма и правописа — а што је све водило и довело до образовања данашњег екавског изговора српског књижевног језика (уп. Младеновић 1989, 152-153, 157-159; Младеновић 1995, 111-114).

Иако је о Јовану Стејићу са филолошке стране и о његовим погледима на српски књижевни језик писано у више наврата (Богдановић 1914; Јовановић 1967; Селимовић 1987 (прво издање: 1967); Нуорлуо-

то 1988; Нуорлуото 1989; Младеновић 1994; Поповић 1995; Ивић 1998 (2) 31–33) — ипак сматрамо да ова тема није исцрпена. Ово тим пре што је непосредно учешће овог нашег писца у процесу стабилизације српског књижевног језика у другој четвртини XIX века свакако од не малог значаја. Томе су допринеле не само Стејићеве идеје о карактеру нашег тадашњег литерарног језика већ и његов властити књижевни језик којим се он у пракси служио, којим је он писао и штампао своја дела и који је могао и другим ствараоцима, његовим савременицима, служити као узор. Ради се о свим људима од пера који су, као и Ј. Стејић, припадали шумадијско-војвођанском дијалекту српског језика а који су се трудили да за Србе пишу књижевним језиком на тој народној основи. Из ових разлога ми данас морамо поклонити више пажње изучавању Јована Стејића као филолога, нас морају до детаља интересовати сви његови текстови везани за питања српског књижевног језика и правописа времена у којем он живи и ради — а у том времену, приближавајући се половини XIX века, све се јасније оцртавала фаза формирања данашњег српског књижевног језика, поготово његовог екавског изговора. За нас је данас важно да знамо како је један од истакнутих српских интелектуалаца свога времена, образовани 23-годишњак, Јован Стејић, на почетку своје доста плодне списатељске каријере размишљао о карактеру књижевног језика на којем пише за Србе, као и о азбуци којом се при том служи. Та своја размишљања он је јавно износио, објављивао их и примењивао у свом властитом писању. Ближе упознавање с тим његовим схватањима, са његовим књижевно-језичким идејама, за нас је, наравно, данас драгоцен, јер у историји српског књижевног језика новијег времена Јован Стејић заузима, без икакве сумње, посебно значајно место.

Своје најраније погледе на српски књижевни језик и писмо овај наш писац је изнео у опширном Предговору своје прве објављене књиге *Макровиоџика или Наука о њродуженију живоџа човеческог. Преведена и с додацима умложена оџ Јована Сџејића. Прва часџ* (У Бечу, 1826) — а коју је овај аутор с немачког превео на српски (Скерлић 1967 191).

У складу с идејама Просвећености Стејић истиче да су разни „просвештени народи“ већ „на матерњи свој језик превели“ књигу каква је ова која је овде горе наведена. Такву „ватрену жељу“ има и Стејић: „да јавно покажем колико мој род љубим и колико му добра желим“, што је учинило „да ово дело на српски језик преведем и издам. Конац [циљ] мога труда при овом послу био је тај да правила и поученија макровиоџике српском свету соопштим и да и[x] као особито благо за његов како телесан тако и душеван живот препоручим

[...]“ (VII). Овај свој превод Стејић је радио, како каже, под доста тешким околностима, како личним тако и општим, од чега посебно помиње моменте „кад су опстојатељства [околности, прилике] наше литературе највеће зар [ваљда] препоне њеној тачности и њеном савршенству [њеној тачности, прецизности и њеном усавршенству] на пут мећала“ (VIII). Не говорећи о овоме ништа конкретно, овај одељак свога Предговора Стејић приводи крају следећим речима: „При свем том ја опет нисам могао многе оне теготе [тешкоће] обићи, које се на подобном доброжелатељном [сличном добронамерном] путу сваког нашег књижевника сад налазе и које су мени често живце тужно претресале с тим више што ја под оним опстојатељствима [околностима] нисам могао себе сасвим овом послу жртвовати и што сам таки [такав] предмет узео да израдим, који је толико тежак колико и важан, и који јошт ниједан Србљин није пре мене израдио. Ја сам, истина, сваку прилику и све моје силе употребљавао да мој предузети пут раскрчим и да ствар из моји[x] руку онако издам као се от мене данас изискивати може и као што време и његова опстојатељства [околности] сад допушћају. И ја срдачно желим и молим да сваки мој благоразуман и љубезан читатељ из овог призренија [у овом погледу] о мени и о мом послу суди“ (IX–X).

После ових напомена Стејић прелази на питање азбуке којом се служио у овом свом делу. Он, иначе, пише једном доста упрошћеном славеносрпском азбуком уз употребу слова *ћ, ђ, џ* са функцијама које су им одређене Вуковом реформисаном ћирилицом од 1818. г. (Нуорлуото 1989, 43 и даље). О томе он каже следеће.

„Код нас јошт, као што нам је познато, сваком издатељу [издавачу] књига от воље зависи да ону ортографију употреби која му с е ч и н и да је или најбоља или о којој м и с л и да је таква, да ће с њом најлакше и најбоље сраженије [борбу] одржати, које му они проузроковати могу који не мисле онако као он или који неће онако да мисле као он. Он своју ортографију прама свег тог [према свему томе] ни от кога не прима; њен творац је он сам, баш ако и гледи [гледа] да гдиком [понеком] по вољи учини, јер он слаже [ствара], он разлаже [распоређује] и он довршује све оно што му је за дело ово нужно. У овом пункту [тачки, одељку] чини добро и зло.

Добро чини зато што славенска [ортографија] (стара, она из црквени[x] књига) и остале славеносрпске не могу њему онако служити као што треба и што [он] гледи [гледа] да већој оној части [делу] своји[x] читатеља задоста [прилично] учини, која се, с једне стране, тако крепко стари[x] ствари држи, а, с друге стране, све нешто ново и боље иште — и без које он данас нипошто не може у књижевној галери-

ји светлити — и, најпосле, што се труди да и он што за производеније [стварање] једне лаке и добре за наш језик ортографије принесе [допринесе].

Доста зло чини зато што за љубов новости и сопствености старе и туђе ствари, које су у сваком призренију [погледу] истине [праве] и добре, презире и баца; што многим празним главама сувише ласка, а не гледи [гледа] шта је основно и разумно, и шта ће познији векови за његову слабост и немарност рећи.

Ову буну у начину нашег писања ни ја нисам могао обићи. И мени се, ја исповедам [искрено исказујем], и из овог призренија [и у овом погледу] доста пребацити може. Али славенску ортографију ја нисам знао за српски језик онако — као што би се на рационалан начин желило — употребити; остале славеносрпске [ортографије] тако су опаке [рђаве, наопаке] и недостаточне [непотпуне] да сам волео онако у овом призренију [у овом погледу] радити као што сам нашао да је за мене данас најлакше и најбоље, али не за општи начин писања најосновније и најправилније. А ону нову ортографију, која је још от свију најбоља и коју би[x] најлакше употребити знао, због опште вике и мрзости [мржње] и због приватног мог призренија [гледништа] нисам могао употребити. Уосталом, под овим опстојатељствама [околностима] ја и нисам гледао да с ортографијом свету задоста [прилично] учиним. Главни предмет мог посла је био тај да материју, ствар ове књиге, добро и разумитељно [разумљиво] израдим и читаатељу соопштим. А ортографију сам скоро сасвим ортографистима оставио“ (X–XII).

Иако у досадашњем свом излагању Ј. Стејић настоји да свој став према питању азбуке којом пише некако маргинализује, да истакне да њега много не занимају азбучни и правописни проблеми, ипак ставља читаоцу до знања да он није могао заобићи, у његово време актуелне, расправе о српској азбуци и правопису. Он одмах додаје да се није определио за „славенску ортографију“, тј. рускословенску, јер њу није знао ни умео на један рационалан начин применити у писању српским језиком; остале „славеносрпске ортографије“ — дакле све оне покушаје и предлоге појединаца да упросте и усаврше традиционално српско писмо одражено, пре свега, у дотадашњим штампаним текстовима — Стејић је сматрао непотпуним па и њих није прихватио (остаје нејасан његов став према Мркаљевој реформисаној ћирилици из 1810. г. коју он овде не помиње — уп. Младеновић 1983–1984, 3–11); исто тако он није усвојио ни Вукову реформисану азбуку, предложена 1818. године, због велике вике и мржње око ње (у јавним расправама изазваним њеном појавом), што је формирало и

известан његов негативан однос према тој азбуци, мада сматра да је ова „нова ортографија“, мислећи свакако на Вукову, „от свију најбоља“. А како је сам Стејић морао да употреби српску ћирилицу у свом писању, он се ипак постарао да је у нечему измени. Те измене он је сам уносио, на то га је натерала „нужда и неизвесност“, тј. потреба и непознатост, неупућеност, и тешко му пада, како сам истиче, што то мора отворено саопштавати (XII). За његово лично писање таква измењена азбука којом се он служи јесте „најлакша и најбоља“, али то она није „за општи начин писања“, признаје овај аутор. Своје излагање Стејић даље наставља.

„Ја сам се, истина, трудио да и у овом с правога и рационалнога пута јако не зађем, али опет знам да сам доста учинио, што ће многи ма живце от носа шкакљати. Један ће наћи да је оно криво и зло што је код мене, и код многи[x], врло многи[x], добро и право, јер он савсим с друге стране ствар и Бог зна кроз какве наочаре — сматра [посматра]. Други ће ово одобрити, ал’ ће му се гдишто [понешто] — што ја као неко мало али засад нужно зло сматрам и задржавам — тако опако [рђаво] и нагрдно [ружно] чинити да горе не може, поне [бар] по његовом аршину [мери], бити. Трећи ће бити интолерант [нетрпелив, нетолерантан] па ће све анатемизирати [проклињати], и то, по свој прилици, зато што неће видети оно, за стари свет и за изношене пароке [перике], заслужено њ. Четврти ће припознати опстојатељства [препознати околности], али ће опет чело трти [трљати] и замеравати што није онако као што гдикоја [понека] старешина и заповедач [заповедник] оће и иште“ (XII–XIII).

Истичући да својом ортографијом он не може задовољити у свему будуће критичаре, Стејић констатује: „Ја целом свету не мого[x] задоста [прилично] учинити, а људски је и грешити. Напоследак [на крају] ја јошт једанпут молим да нико не гледи [гледа] на моју ортографију, или да из ње о мени добро или зло мисли, јер сам ја овом приликом, као што реко[x], мало о њој главу разбијао, и све што сам чинио било је да толико писмена [слова] употребим — кад ми није допушћено било да други начин узмем — колико ми је нужно било да речи српске, не само мене ради но и читаатеља ради, лако и разумитељно [разумљиво] напишем“ (XIII–XIV). Из ових Стејићевих речи јасно се види да њему није било дозвољено да у овој својој књизи употреби, највероватније, Вукову реформисану азбуку приликом њеног штампања у Бечу 1826. г. „у типографији конгреације [монашког друштва] Мехитариста“, како пише на насловној страни горепоменуте књиге овог аутора. Због тога је он приступио, како смо горе рекли, писању једном упрошћенијом славеносрпском азбуком за коју каже

да он њом може лако писати али коју, истовремено, не препоручује за најширу употребу. Ипак та његова азбука, којом се служио у *Макровиоци* 1826. г., у највећој мери је била јасна заинтересованим српским читаоцима који су лако могли прочитати поруке из ове књиге, намењене њима.

Прелазећи на сам садржај ове књиге, Стејић истиче да је сваки човек „рад дуго и здраво живити“ и да зато ова књига мора „тако написана бити да је сваки човек лако разумети и употребити може“. А ја сам се трудио, каже овај преводилац, да њу „онако преведем како ће је сваки мој читатељ лако себи присвојити [усвојити] моћи“ (XIV). А да би ове захтеве испунио, Стејић прелази, у даљем излагању, на питање језика којим се служио преведећи ову књигу.

„Једно от први[x] средства, којима се ово изискивање [захтев, горе постављен] испуњава, јест ј е з и к, и то онај којим сваки мој читатељ говори, јер се иште, као што реко[x], да сваки материју разуме будући да је за сваког опредељена [одређена]. Тај је, нарочито с р п с к и, онај који зна свештеник и судија, трговац и рукоделац [занатлија], земљделац [земљорадник] и служитељ, једном речи, с в а к о мушко и женско из нашег рода. У овом призренију [у овом погледу] ја опет нисам могао ову или ону партију наши[x] књижевника на властито [посебно] узети јер иначе не би[x] удесио био прави и поглавити конац [главни циљ] овог мог целог посла. Ја сам себе сасвим извукао из оне гунгуле [метежа] коју инат [свађа, расправа] различити[x] партија и о језику јошт код нас производе, и нисам ни најмање мислио на то: е, шта ће овај или онај рећи ако овако или онако успишем [будем писао]? Ја сам много више уверен био, наравно из правог опредељенија [задатка] ове књиге, да ће најбоље за мене и за моје дело бити ако оним језиком успишем [будем писао] — којим сваки може разумети — с р п с к и м (али, наравно, у оном смислу као што ћу сниже [ниже] навести), и то зато (а) што је дело не само за учене људе, но за целу општину [заједницу] опредељено [одређено]; (б) што је већа част [део] читатеља така [таква], која српски најбоље зна и разуме; (в) што и она част [део] која славенски (црквени, стари језик) и — тако уведено — славеносрпски зна, такође и српски добро — и ако се не варам јошт много боље него онако — говори и разуме, која, дакле, нипошто не може искључена бити из нашег општег правила; (г) што ја славенски и славеносрпски добро не знам и, дакле, што сам волео тако писати како се данас српски само писати може, него никако или онако како да ми се садашњи и познији [каснији] свет смије, и, најпосле, (д) што већа част [део] — на велику нашу срећу и чест [част] — наши[x] књижевника и читатеља сад већ иште и оће да се, колико се

може, најбоље српски пише, да српски пород [потомство] у српском дому с р п с к о а не туђе руо [одело] носи. Из ови[х], дакле, узрока ја сам се трудио да Србљину српско дело у руке дам. Али зато, опет, није могло оно онако написано бити као што се обично (ограничено) у дружини [у дружини, у друштву] г о в о р и. Ово ће се бадава от нашег списатеља очекивати, и така [таква] мисао, по мом мњенију [по мом мишљењу] никад се неће моћи реализирати. И то особљиво [нарочито] тога ради што језик жив — с уредним [складним], сложеним и вишим мислима и положенијама [стањем] от који[х] се књиге слажу [стварају] — онај ред [сређеност] и изглед добити мора који га бар споља тако отликује [разликује] од онога којим баба Санда и пастир код оваца говори, да он често таком [таквом], који мало на овај момент и ову рационалну нужност пази, крв распаљује и мисао му возбужује [побуђује] да ће с тим и језик и прави свој сербицизмус [српскост] изгубити. После [затим], што је наш српски (у строгом смислу) језик за више науке — гди се израженија [изрази] налазе, која простота [необразовани људи] никад прилике није могла имати да употребљава и за која [израженија, тј. изразе], дакле, ни речи није могла изнаћи — јошт доста недостаточан и несовршен [непотпун и неусавршен] и што се, дакле, за така [таква израженија, тј. изразе] или необичне или славенске или нове речи употребити морају које такође образ [лик] сасвим простога језика промењују. Затим, што је свагда [увек] совесно [савесно] трудити се да и наш језик добије онај ред [сређеност], ону краткост и тачност [сажетост и прецизност] коју други већ изобразени [изграђени] учени језици имају, наравно свагда [увек] утолико да се дух и чистота његова с тим не наруши.

А што се мене нарочито тиче, то сам ја с тим више себе морао от оне мисли удалити, што сам ја онаки [онакав] предмет радио који је досад српском књижеству [књижевности] јошт сасвим непознат био, за који сам ја често морао стране, славенске и нове речи употребљавати премда сам се ја доста трудио да на тај начин чистоту и глаткост [складност] нашег језика јако не увредим [не нарушим]; даље, што сам ја материју пространу [обимну] преводио, која ме је често неотице и силом с правога изводила пута, с тим више што времена нисам толико имао да о сваком смислу [значењу] дуго и строго мислим, а најпосле [најзад] што ми је ово прво дело било које сам с ограниченим јошт знањем српског језика — судбина наша обична — изградити морао, и што су ми нека особита опстојатељства [посебне околности] строго налагала да и у овом гдишто [понешто] и против моје воље чиним.

Ја сам, као што напомену[x], при овом делу многе необичне и нове и прекројене [преудешене] речи употребљавао и гледао да с њима свагда [увек] право значење ствари свежем; али зато ја себи ни мало не ласкам да су с в е те речи најбоље или поне [бар] добре. Зато сам ја код сваке такве [такве] и латинску и немачку реч метнуо да би се сирјеч [управо] боље разумети могла. Зато својевољно остављам ја и оставио сам заиста и другима широко поље да такве [такве речи] поправе, избаци и на место њи[x] друге боље и точније [тачније] поставе. И зато ја молим да искусни наши људи и други рецензенти не бацају одма[x] на мене којекакве строгости стреле, ако што нађу да није добро или бар [да није] сасвим добро. За стране и туђе речи, које се у овој књиги налазе, сваки ће ме, као што се надам, срдечно извинити ако све оно на меру узме [у обзир узме], што сам досад навео, и ако себи живо представи да није другојачије сад могло бити“ (XIV–XVIII; један део овог цитата в. и у: Младеновић 1989, 150–151).

Из цитираног одломка сагледава се Стејићев став према српском књижевном језику којим се овај писац служи и на који је превео поменути *Макровиоџику*. Он се изјашњава за српски језик којим његови читаоци говоре а који знају и разумеју наши људи различитих друштвених сталежа, као и припадници оба пола. Стејић не жели да се у вези с питањима ондашњег српског књижевног језика опредељује за једну или другу страну, чак истиче да се он издвојио од сваког учешћа у тим расправама, али да ово своје дело пише српским језиком с основном намером да га „сваки може разумети“, јер је оно намењено широком читалачком и слушалачком кругу наших људи, а тај круг „српски најбоље зна и разуме“. Један део људи тога круга зна и „славенски“ (рускословенски) и „славеносрпски“ језик, али све њих повезује чињеница да они сви добро знају српски, истиче с правом Ј. Стејић. За себе овај наш писац каже да не зна добро ни славенски ни славеносрпски, а желео је да пише онако „како се данас српски писати само може“, а то је, како смо рекли, језик који ће бити разумљив свим српским читаоцима ове његове књиге. Овде је Ј. Стејић у праву, и то у целини што се славенског језика тиче, а једним делом кад се има у виду славеносрпски језик, само онај, додајемо ми, видаковићевског типа који је не само у мањој мери србизирани већ који је и намерним пишчевим (Видаковићевим) поступком знатно славизирани (Младеновић 1989, 154–157). Ово истичемо због тога што и сам Стејић овај свој Предговор пише заправо славеносрпским језиком, али јако србизираним, што се може поредити са сличним језиком Димитрија Исајловића из 1816. године (Младеновић 1974, 125–139) а и са језиком других српских писаца, њихових савременика.

Јован Стејић добро зна шта је *књижевни* а шта је *говорни* српски језик, истичући да у његовој књизи читалац неће наћи овај други којим се служе необразовани људи („којим баба Санда и пастир код оваца говори“), већ ће овде срести онај први који се од овог другог разликује у првом реду по речима које не припадају народном језику, а те речи, без којих књижевни језик не може, по нашем писцу, морају се узети или из славенског језика или се морају сачинити нове, чиме ће се изменити и сам лик простога, народног језика. Књижевни језик српски мора да достигне свој степен изграђености, којим се и други такви језици одликују, али то не сме нарушити његов дух и чистоту, констатује Стејић. А у поменуте речи, којих нема српски народни језик а које су нужне у књижевном језику, спадају, како истиче Стејић, не само „стране“ већ и „славенске и нове речи“ или „необичне и нове и прекројене“ лексеме које је он употребио у овом свом преводу поменуте књиге. Он истиче да је његово знање српског језика ограничено и да није сигуран да ли је увек употребио адекватну лексему. Зато је на одређеним местима, уз лексему коју је он дао, стављао „и латинску и немачку реч“, чиме је остављао „другима широко поље“ да сачине тачнију, адекватнију реч. Из овога се јасно види да је лексичка страна књижевног језика била главна преокупација Стејића-преводиоца, да је она представљала одређену препреку при његовом преводу *Макровиошике*, што је он морао савладати. Тиме се, као што је познато, одликовала, шире узев, готово цела славеносрпска епоха, јер лексички фонд српског народног језика — то је добро познато — није могао задовољити књижевнојезички израз низа српских писаца те епохе из простог разлога што одговарајућих лексема (нпр. оних с апстрактним значењем) српски народни језик у себи није имао (Ивић 1998 221). То је добро увидео и Стејић, на почетку свога списатељског рада, па се он сам, као и други славеносрпски писци, његови претходници и савременици, служио одговарајућим славенизмима, и то понекад „чистим“ а понекад делимично или потпуно србизираним, да би што тачније исказао своје мисли. У том поступку нема ничег необичног: тако су чинили српски писци и пре Стејића а такође и други његови савременици (међу њима и сам В. Карацић при преводу *Новог завети*а).

Својим опредељењем да за своје читаоце пише њима *разумљивим* језиком, језиком који они знају и којим они, у највећој мери, говоре, Ј. Стејић представља део једног континуитета, једне појаве која је стално одликовала славеносрпски књижевни језик, још од времена његовог формирања почетком друге половине XVIII века (почев од З. Орфелина и Ј. Рајића). И сам Доситеј Обрадовић 1783. године, и поје-

дини српски писци пре њега, затим и низ његових савременика, као и оних који су дошли после Доситеја (у које спада и Јован Стејић) — сви су се они трудили у одређеним својим делима да за Србе пишу језиком који ће српским читаоцима и слушаоцима бити *разумљив*. У том правцу се не само изјаснио и сам Ј. Стејић у Предговору своје *Макровиоџике* већ је то и *ипрактично чинио* у овој својој књизи: служио се упрошћеном славеносрпском азбуком коју су читаоци могли доста лако да читају а писао је језиком који су ти исти читаоци могли да разумеју јер је највећим делом представљао њихов говорни језик (чија је дијалекатска основа најчешће била шумадијско-војвођанска), с изузетком лексичких славенизама, а свакако и неких несловенских речи, које су биле стране српском народном језику али без којих није могао да функционише тадашњи српски књ и ж е в н и језик.

Јован Стејић се, видели смо, није служио Вуковом реформисаном азбуком иако је сматрао да је она „от свију онајбоља коју би[x] најлакше употребити знао“, и то из жеље да не учествује у расправама које су изазвале „општу вику и мржњу“, а такође због неких својих личних момената које није саопштио. Међутим, својим конкретним, практичним делањем, тиме што се служио једном доста упрошћеном славеносрпском ћирилицом, лако читљивом (без личних претензија да она постане општа), и тиме што је своју *Макровиоџику* превео на свој славеносрпски књижевни језик (у чијој је народној основици, како смо рекли, шумадијско-војвођански дијалекат), који је у великом степену србизиран, Јован Стејић, тим својим поступцима, потпуно се уклапа, с једне стране, у Вукове присталице и, с друге стране, у своје време. Оно се одликује процесом појачане србизације славеносрпског књижевног језика, процесом који је већ имао свој дужи континуитет (Ивић 1998 194), који је започет још почетком друге половине XVIII века и који је од 1814. г. оснажен захтевима Вукове књижевнојезичке, азбучне и правописне реформе (Младеновић 1994 398 и даље; Младеновић 1989 157–159). Тај процес је захватао славеносрпски књижевни језик и на фонетском, и на морфолошком, и на лексичком (поготово у првим деценијама XIX века па самим тим и у Стејићево време), а и на синтаксичком нивоу. Овим посрбљавањем славеносрпског књижевног језика стварали су се услови за формирање екавског изговора данашњег српског књижевног језика, чему је допринео својим штампаним делима, наравно, и сам Јован Стејић.

Додајмо на крају да се Стејићеве идеје о српском књижевном језику, изнесене у Предговору *Макровиоџике*, на почетку његовог списатељског рада 1826. године, у највећој мери подударују са истим таквим његовим мислима с којима се срећемо при крају књижевничке

каријере овога писца 1849. године. Међу овим идејама о народном карактеру ондашњег српског књижевног језика, чију основу треба да чини говорни језик Срба обогаћен речима које нису пореклом српске — важно место заузимају његове мисли о лексици нашег литерарног језика које, својом већином, ни данас нису застареле.

СКРАЋЕНИЦЕ

- Богдановић 1914 — Катарина Богдановић, *Јован Сћејић*. — Чланци и прилози у српској књижевности прве половине XIX века, Нови Сад (Књиге Матице српске бр. 46), 1914, 82–109.
- Ивић 1998 — Павле Ивић, *Целокућина дела. VIII. Преглед историје српског језика. Приредио Александар Младеновић*. — Сремски Карловци — Нови Сад (Издавачка књижарница Зорана Стојановића), 1998.
- Ивић 1998 (2) — Павле Ивић, *Вук Караџић и Меша Селимовић*. — Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад, 1998, књ. ХLI, св. 1, 23–36.
- Јовановић 1967 — Јован Јовановић, *Доктор Јован Сћејић и реформа књижевног језика и правописа*. — Уствари. Двомесечни часопис за књижевност и културу, Шабац, годиште IX, [1967], бр. 32, 23–29.
- Младеновић 1974 — Александар Младеновић, *Погледи Димитрија Исајловића на српски књижевни језик 1816. године*. — Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, 1974, књ. XVII–1, 121–151 са 16 факсимила.
- Младеновић 1983–1984 — Александар Младеновић, *Филолошко дело Саве Мркаља*. — Ковчежић, Београд, 1983–1984, књ. XX–XXI, 3–25.
- Младеновић 1989 — Александар Младеновић, *Славеносрпски језик. Студије и чланци*. — Нови Сад (Књижевна заједница Новог Сада. Дечје новине из Горњег Милановца), 1989.
- Младеновић 1995 — Александар Младеновић, *Славеносрпски књижевни језик — њочечи и развој*. — Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад, 1995, књ. XXXVIII, св. 2, 103–117.
- Нуорлуото 1988 — Јухани Нуорлуото, *Језички тип Јована Сћејића у конфонтицији са вуковским типом стандардног језика*. — Научни састанак слависта у Вукове дане: Реферати и саопштења, Београд, 1988, књ. 17, св. 1, 151–159.
- Нуорлуото 1989 — Juhani Nuorluoto, *Jovan Stejić's Language. A Contribution to the History of the Serbo-Croatian Standard Language*. — Helsinki (Slavica helsingiensia 8), 1989.
- Поповић 1995 — Љубомир Поповић, *Сћејићева концепција српског књижевног језика*. — Књижевност и језик, Београд, XLIII/1995, бр. 3–4, 1–31.
- Селимовић 1987 — Меша Селимовић, *За и против Вука. Студија*. — Београд, 1987 (прво издање: 1967).
- Скерлић 1964 — Јован Скерлић, *Историја нове српске књижевности*. — Београд (Просвета), 1967.